

Válogatott aforizmák – II.

A világrend mindig helyénvaló – így hangzik Isten ítélete. Mert Isten elment, de ránk hagyta ítéletét, ahogyan a rajzfilmen a macska hagyja hátra mosolyát.

Mindig gondolhatjuk, hogy nem holnap, hanem holnapután jön el maradék életünk első napja és nem az az igazi arc vagy táj, amelyet éppen látunk, hanem mindig a következő. Ekképp mindig a sokadik az első és – egyetlen.

Bizonyos országokban szokás szerint holt fára akasztották az embereket. Azért, hogy a halott regenerálja a halottat.

Kicsit így van ez a saját kötelére akasztott halott szocializmussal is. A megboldogult és hullazabáló történelem áldozatokat követel tulajdon vége táplálásához, és a szocializmusnak jutott ez a szerep, a szocializmusnak, amely úgy gyökerezik mai történelmünkben, akár valami holt fa. Tehát van összefüggés korunk tömegkommunikációs eseményeinek terméketlensége és a szocializmus, ezen egyébiránt minden különösebb bűnben ártatlan „fura gyümölcs” között, amely a történelem végének valószínűtlenül valóságos szelében himbálózik.

Borges – vak arcú azték nő, a metafora vén tolvaja, akinek tágra nyitott szemén mit sem változtatnak a magnézium villanásai. A vakok mindig mintha kiemelnék a vízből a fejüket. De az irrealitáshoz és ravaszághoz van érzékük. Biztosra veszem, hogy egyszerűen a hallás és a szag alapján plusz, mínusz tíz fő különbséggel meg tudja mondani, hányan hallgatják. Maga az előadás amolyan szent szertartás, semmi egyéb. A hallgatókat megsemmisíti ennek az embernek az intelligenciája, aki ravaszul mintha

túlvilági távolságból beszélne, mintha már meghalt volna. Elfulladt, ziháló alig hallható hangja csendre ítél másokat, ahogyan ő éjszakára íteltetett. Minden metaforája az éjszakával függ össze, a legszebbel, az ezeregyéjszakával is, mert ez már az örökkévalósághoz tartozik. Már ő is a nyolcvanegyedik évében jár, vagyis fél lábbal az örökkévalóságban. Ironikus és kegyetlen légkör érződik körülötte, nem tudom, milyen állatra hasonlít. A tigris kedves a szívének. Vezess egy tigrist a könyvtáradba és vakítsd meg: az lesz Borges. A kaliforniai hígvelejűek e vegetációjába az ő csöndjei spirális lőréseket vájnak. Idézi a világot, mert már nem látja. Beszéde idézet csupán. Így szólt: „Life itself is a quotation.”

Mindenképpen társadalmi kómára, politikai kómára, történelmi kómára íteltettünk. Érzéstelenített halálra, érzéstelenített elmúlásra. Akkor meg pontosan annyi meghalni a terrorizmus görcseiben, mint kimúlni a sorvadásban, amelyet többé még az immunizáltaknak sem lesz kedvük felidézni, annyira félnek majd tőle.

Nem a csábítás látványa a titokzatos, hanem a saját vágya vagy a saját képe hálójában vergődő szubjektumé.

Csodálatos, varázslatos mozgékonyság, légies gyorsaság: ez a macska.

Minden csábítás macskaszerű. Mintha a látszatok maguktól működnek, könnyedén kapcsolódva láncolatba.

A látszatok macskaszerűsége. Semmi sem bomlik szét, minden összekapcsolódik benne. Mert a macskaszerűség nem egyéb, mint a test és a mozgás lenyűgöző összhangja.

Azoknál a nőknél, akik élvezik a szerelmet, jobban kell szeretni azokat, akik színlelik csupán az élvezetet, de a gyönyör látszata alatt megőrzik a szűziesség distanciáját, mert a megerőszakolásra sóvárognak.

A mélység már nem az, ami volt. Mert ha a XIX. század végignézte a látszatok elpusztításának hosszú munkáját az értelem javára, erre a XX. században az értelem elpusztításának gigantikus munkája következett... ugyan minek a javára? Most már nem élvezzük sem a látszatokat, sem az értelmet.

Az elemzés az értelem (sens) elfagyasztás végeérhetetlen folyamatának része. Az elméletek versengése teljesen másodlagos szövetségükhöz képest a boncolás és az átlátszóság megteremtésének műveletében. Bármit

is elemeznek bármi módon, mindenképpen a sivár és közömbös formák előrevetítéséhez jutnak.

Szerencsére a butaság megmarad a referens szentélyének, az értelem elpusztíthatatlan menedékének. Sajnos azonban még ez az elemi erejű butaság sem önmaga már, hanem csak afféle ásatag szörny. Aki hisz az értelemben, az az értelem által vész el, vagy maga alá temeti a látszatok iróniája.

Már nem a hisztéria, nem is a skizofrénia és még csak nem is az üldözési mánia leselkedik ránk (jöllehet ez utóbbi valószínűleg túlsúlyba kerül a jövőben), hanem, rövidebb vagy hosszabb távon, a melankólia. Előfutárával, a hipochondriával a test és a túlterhelt, enervált, befelé fordulástól csüggedt szervek e nevetséges jelrendszerével. Minden rendszer, de különösen a politikai, hipochonder virtuálisan: fölemészti saját holt szerveit.

Trieszt – az európai nihilizmus itt a tengerig lenyúló szőlők báját ölti a déli szélben, karszt sziklafalakkal a láthatár széléig, ahol kőolaj-finomítók csillognak végső megoldásként. Néhány megszületésre képtelen, túlságosan is cseppfolyós fogalom hanyódik a hullámok taraján, a tenger ironikus átlátszóságán.

A legtermelékenyebb szenvedély a féltékenység: Isten féltékeny a valóságra, a látszatokra, az értelemre (sens), az értelmezésre, féltékeny a javakra és cseréjükre. De az eszmék ugyancsak féltékenyek értelmükre, a nők szépségükre, az áldozatok áldozati kiváltságaikra, a fogalmak pedig egymásra.

Soha semmi sem ér föl a virágban álló fák, a tűnékeny nappali világosság, a szél és a halál szakadatlan ciklusa szertartásos makacsságával. A csend aprólékos szenvedélye. A gondolat ellentmondásos szűrő csupán.

Amikor a hó ilyen természetfölötti lassúsággal hull, akkor úgy tűnik, finomabb okok szólnak a halál mint az élet mellett. Csak az élet mellett talán több ok szól.

Amikor minden a képzeletbeli bizonytalanság másodlagos állapota felé tart, végső megoldásokról álmódva azonban, amikor minden feszültség föloldódik bennünk egy tudatalatti állapotban, akkor kell megtalálni az inerciapontot és normalizálni mindent a rombolás erejével.

A politikusok és maga a hatalom undorító, mivel csak a mélységes megvetést testesítik meg, amelyet az emberek a saját életük iránt éreznek. Ocsmányságuk hasonlít az uralmuk alatt lévőkére, akik pontosan ezért találnak rá módot, hogy megszabaduljanak tőle. Hálásak lehetünk a politikusnak, aki vállalja a hatalom ocsmányságát, és megszabadítja tőle a többieket. Ez az ocsmányság minden bizonnyal tönkreteszi őt, de úgy áll bosszút, hogy átpasszolja a hatalom hulláját a többieknek. Ezt az antik örökösödési funkciót még sohasem hazudtolták meg.

A legszebb testi-lelki gyakorlat: csavargás egy idegen városban, bizonyos világosság, titkos utak, a metropolis megviselt, mégis szűzies jelei, az építészeti meglepetések, fáradság, mind az öt érzék feszült munkája, a járástól könnyű test, amolyan másodlagos állapot, amelyben minden intuíció nagyon gyorsan működik. Megmutatkozásában ragadni meg a várost, mielőtt színre lépne, hagyni, hogy az emberek és nyelvük ismerős módon lebegjen az idegen előtt... Aztán megjelennek a támpontok, itt-ott töredékesen értelem költözik a dolgokba. Am e megmutatkozás maga valósággal képes. Pedig ezzel vége is. A fáradság legyőzi a másodlagos állapotot.

Csinálhatunk szép dolgokat egyszerűen azért is, hogy megszabaduljunk tőlük. Gőg és hiúság nélkül, egyszerűen csak hogy túl legyünk rajtuk: tehetetlenségemet tettekkkel űzöm el. Ez ördögűzés csupán, így szabadulok meg a létezés nehéz szubsztanciájától. Amit így teszünk, annak nem lehet hasznos vagy emlékezetes következménye. Arról van szó, hogy kimerítsük az életet, a nemiséget, az energiát, az emlékezetet, amíg nem késő.

Minden fájdalomban vagy örömben a titkos vágy munkál, hogy minél előbb végezzünk velük, egy pillanatra átéljük a létezés alóli feloldozás kiégülését. Minél gyorsabban végzünk, annál hosszabb a feloldozás.

Minden életnek két útvonala van: egy lineáris és megfordíthatatlan, az öregedés és a halálé – és a másik, az elliptikus és a megfordítható, ugyanazon képek burjánzása láncolatban, amely nem ismeri a gyermekkort, sem a halált, sem a tudattalant, és semmit sem hagy maga mögött. E láncolat folytonosan hatja át a másikat, és néha egy szempillantás alatt eltörli annak még a nyomait is.

A tárgynak a vágy hiányán alapuló függetlensége létezésemben egybeesik az érzelem megszűnésével. Érzelemmentes kívülállás, a szájalmas közléskényszer nélkül. A radikalitás szabbati formája.

Az időtől megfordíthatóságát várhatjuk mindössze. A sebesség, a gyorsulás nem egyéb, mint az idő megfordításának álma. Azt reméljük, hogy az idő, ha felgyorsítjuk, örvényleni kezd, akár valami folyadék. Igaz ugyan, hogy miután a lineáris idő és a történelem visszavonult, nem hagyott egyebet maga után, csak a kommunikációs hálózatok és a divat pillanatnyiségét, ami elviselhetetlen. Csupán valami idő fölötti mozgás nyomvonalai maradtak meg, néhány rövid szekvencia, néhány sokféleképpen értelmezhető pillanat, amelyeket a fizikusok figyelnek meg bizonyos elemi részecskéknél.

Minden nő kivételes, törékeny, ellenállhatatlan, erkölcstelen, ragyogó, kielégíthetetlen. De figyelemmel minderre és akár szép, akár csúnya, e vonások ellentétes látszatát is hordozza, amellyel meg kell férnünk, akár valami fatális hívság mindennapi végzetével.

Olyanok leszünk, mint a macskák, amolyan közönyös háziasítás élősdilényei. A társadalmi közeg jótékony melegében történelmi szenvedélyeink föloldódnak egy mesterséges bensőségesség fényében, és félig nyitott szemünk már csak a tévé békés képsoraira figyel.

Meghalni semmiség. Az eltűnést kell megtanulnunk.

A halál a biológiai véletlen műve – nem nagy ügy. Az eltűnés magasabb rendű szükségszerűségtől függ. Ne hagyjuk a biológiára eltűnésünk megszervezését. Eltűnni: ez nem jelent mást, mint rejtélyes állapotba jutni, amely nem az élet és nem is a halál. Néhány állat nagyon jól csinálja ezt és a bennszülöttek, akik még életükben tűnnek el az övéik szeme elől.

Csak a dolgok görbülete emlékezetes, de ez nem jelenik meg nekünk soha. Az elmélkedésnek valójában két formája van: az egyik megtiltja az emlékezés és az objektív jelentés minden formáját.

Minden tárgy, hely, arc, amely annyira hozzánk tartozik, hogy megerősíti magányunkat, és amelyeket kénytelenek vagyunk szeretni, mert nincsenek utódaik. Gyökeret vertek bennünk, gyökeret vertünk bennük: létrehozták körülöttünk a hétköznapióság optikai illúzióját. Legföljebb, mint a tükör, életünk szimmetriáját fordíthatják meg.

Az írás igazi öröme abban a lehetőségben rejlik, hogy egy egész fejezetet feláldozunk egyetlen mondatért, egy egész mondatot egyetlen szóért és az egészet föláldozzuk egy mesterséges hatásért vagy fölgyorsulásért az úrben.

Ma a dolgok egyetlen forradalma már nem dialektikus meghaladásukban rejlik, hanem a terrorizmus, az ironia vagy a szimuláció x.-edik hatványára emelésében. Már nem a dialektika, hanem az eksztázis világát éljük. Ezek szerint a terrorizmus az erőszak eksztatikus formája, az állam a társadalom eksztatikus formája, a pornó a szexualitás eksztatikus formája, az obszcenitás a jelenet eksztatikus formája stb. Olybá tűnik, a dolgok elveszítették céljukat, kritikai meghatározottságukat, és már csak megkettőződhetnek eltúlzott és átlátszó formájukban. Virilio tiszta háborújának esete: irreális, virtuális és mindenütt jelen való háború eksztázisa. Egészen az űr kutatásig nem létezik semmi, ami ne e világ szétrombolása volna. Mindenütt a potencialitás, a rombolás vírusa győz, és a közönyösség eksztázisa felé ragad minket.

Emésztő csönd.

A test éhségének palástolt dobpergése fölzabálja a szibériai éjszaka gyilkos csendjét.

A bizonytalan helyen létezés érzése, bárhol az Urál fölött. Az éj járja az útját: maga az éjszaka szintén amolyan űrben elveszett tárgy – ásatag zajok kerek és körkörös ajkainak mozgása.

Az észak–dél e képzeletbeli vonalát, amelyet átlépve a tegnaptól a holnapba kerülhetünk, ugyanabban az órában, miért is a Csendes-óceán közepén húzták meg, ahol csak a halaknak, a hajóknak és a viharoknak van joguk átlépni?

Léteznek spirituális formák, amelyek ugyanígy hatolnak át rajtunk; átléphetjük-e őket szellemileg?

Belebolondulnánk, ha sohasem feledkeznénk meg róla, hogy a föld minden pontjának egyidejűsége csak álom, vagy ha az éjszakát pályán mozgó lokális tárgynak tekintjük, amely minden irányban átszelhető.

Az interkontinentális repülés szellemi Odüsszeia.

Az igazi sivatag, tehát az igazi bűvölet a 10000 méteres magasság, ahonnan a föld kék és geológiai fényében látszik, mint valami embertelen lényegiség, amelyen nincs más támpont, mint a folyók kanyargása vagy a domborzati egyenetlenségek, és ahol tökéletesen rögzült az idő, ha történetesen ugyanabba az irányba repülünk, mint a nap.

A dolgok és a szavak között az a különbség, hogy a valóság evolutív, míg a nyelv mutáns. A nyelvben valami nem folytonosan működik együtt a dolgokkal: utóbbiak járnak útjukat, ám adott pillanatban egy bizonyos szó meghatározott értelmet ölt, míg a másikban mintegy véletlenül el is veszti azt. Bizonyos dolgok szintén megjelennek és eltűnnek, meglepetésszerűen

egyik állapotról a másikra térnek át, olyan megszakítottság szerint, amely semmiképpen sem a véletlen műve, hanem másik szükségszerűsége. Életünknek ugyancsak két hullámhossza van. Az egyik a tervek és az események logikusan követik egymást. A másik görbült, értelmetlen, ugyanazok az események térnek vissza szakadatlan, ugyanaz a bűn válik halhatatlanná egy egész dinasztiában, ugyanaz az idegbetegség állandósul még az unokákban is. Az egyik életünkben egyenesen haladunk, a másikban körben forgunk. Amikor a két vonal keresztezi egymást, teljességgel kritikus pillanat következik be. S a boldogság tetőpontja, amikor fedik egymást.

A testnek meg kell tanulnia a lassítás, a megállás, a mozgás átmeneti felfüggesztése, a rögzülés, a lassúság alakzatainak kifejlesztését. A felgyorsítás alakzatainak kimunkálásában mesterek vagyunk, de semmire sem megyünk a mozgás pillanatnyi felfüggesztésében, ahogy az állatok teszik vagy a szertartások (a pekingi Operában a mozgás nem a tehetetlenség következtében hal el, hanem eléri a tökéletes mozdulatlanságot, a mozdulatlanság abszolút tetőpontját).

Nézzük meg a tornászok nehézségeit, amikor talajt fognak. Még a legjobbaknak sem sikerül, és ez várható is, mert a tornásznak, minthogy röptének tetőpontján nem képes teljesen súlytalanná változni, ezen állapot megfelelőjét a talajon kell visszaadnia, a visszahullás eksztázisában. A talajnak a tornász teljes energiáját el kell nyelnie (ez a macskák titka). Vagy képesek vagyunk teljes visszaugrásra, vagy egyáltalán nem ugrunk vissza, minden tehetetlenségi energiánk kiadásával pillanatnyi mozdulatlanságra vagyunk képesek, akár valami hang, amely visszhang nélkül elnyelődött (a fekete színben, a fekete testben pontosan a fény teljes elnyelésének fogalma bővül el minket, amely egyenértékű a test mozdulatlanságának szédületével).

Az energia elnyelésének, a mozgás fölfüggesztésének ez a művészete a lassításnak és tragikus hatásának művészete is. E lassításról a gyorsítás kedvéért mondtunk le.

A nőnek járó egyetlen szerep a szent prostitúció szerepe. E radikális odaadás elragadtatott idegenséggel párosul. Szükséges, hogy egyszer egy nő anyagi formát öltjön az életben, mintha egy másik világból jönne, és így szóljon hozzád: szeretlek, te pedig elfogadd anélkül, hogy tudnád a nevét. Szükséges, hogy egyszer egy fogalom vagy egy szó megjelenjen mintegy álmodban, és egy csapásra megnyerjen magának. Mert ha a nyelv elcsábítja a képzeletet vagy hat rá, akkor a szavakat is át kell adni a szent prostitúciónak. A gyöngédség egyedüli megnyilvánulásai ezek, amelyekről egy vak sors irántunk bizonyoságot tehet.

Sohasem ártatlan tett megnevezni a dolgokat, mert ez kiveti őket tulajdon létükből a nyelv eksztázisába, amely már végüket jelenti.

A véletlenről folytatott vita ellen.

Determinizmus, indeterminizmus?

Mire jó a véletlent objektív folyamatként ragadni meg, ha egyszer ironikus folyamat? Persze létezik, de az okok és okozatok patafizikájaként. És a végzetszerűség ugyancsak létezik, szimultán módon. Csupán az a különbség, hogy a végzetszerűség ironiája nagyobb, mint a véletlené, ezért magasztosabb és csábítóbb.

Tündöklő és jeges napfény, mint a hold a havon, vagy a sirályok tragikus kiáltása egy februári alkony zöld tengerén.

Miért lett kulturális tény a debilisek debilitása, míg a sokkal félelmetesebb közönséges butaság nem háborít fel senkit?

A bürokrácia társadalmi téren megtalálta a hullamerevség legjobb alkalmazását. Mi valami jobbat találtunk ennél: a hulla-rugalmaságot, amelyet már a gyakorlatias jezsuiták is alkalmaztak, akik hulla-rugalmasággal hozták forgalomba a kegyelmet a világi körökben. Ma már az elektronika helyettesíti a kegyelmet, ez cirkulál a társadalmi hálózatokban, a halandóság hatalmas és rugalmas rendszerében, amely alapul szolgál nekünk. És csodákat művel ugyanaz a stratégia, mint a jezsuitáké: a közöny.

Bizonyos embereknek az élet végeérhetetlen, és ami végeérhetetlen, annak nincs értelme. Hogyan is található meg az élet ideje? Másoknak az élet már véget ért, mielőtt elkezdődött volna. Amolyan absztrakt sávon zajlik, az időbeliség teljes kizárásával. Ekképp bizonyos életek haszontalanul áldozzák föl céljukat és vesznek el eredetük emlékeiben.

Végeérhetetlen a napok ismétlődése. Az éjszakáké nem annyira. Az éjszakák sorának valószínűleg van értelme, míg a napok sora sehová sem vezet. Éppenhogy csak fölkel a nap, és a lét azonnal kihuny. A dolgok csak megjelennek, és a lét mindjárt véget is ér.

A férfi mitológiák veszte, de a női emblémáké is – egy transzszexuális, nárcisztikus káprázat javára, amely mindkét nemben közös és a homoszexualitás hamis látszatát kelti.

A nőiesség csábítási utalása önmagára. A férfi viszont csak a nő tükrére utalhat, de ez már foglalt.

A csábítás a tárgy közvetlen és megalázó kisugárzása, a metafora vége, egy elvarázsolt világ stratégiája, egy illúzió győztes föltámadása, amely véget vet az értelem dialektikus révületének és a történelem túlzottan naiv cselvetéseinek.

Ez az arc! Tíz év múlva már nem emlékszem a szeme színére. De látom az utcán, álmaimban, sok egyéb arc kicsinyített másában, amelyek egyszer csak hasonlítani kezdenek rá.

Milyen jó eltűnni a tömegben! Még jobb, mint a transzcendenciában (Isten) fickándozni, mert ez csírázás az immanenciában. A tömeg! Alkalmom az egyénnek, hogy az eltűnése föl álmodozzon, elidegenedését és elvesztett szubjektivitását panaszolva. Vajon nem evégre találtuk-e föl? Mert mi találtuk föl ugyanúgy, ahogy a televízió kék és hideg fényét, hogy a képernyő előtt ülve feszülten figyeljük egy végérvényes esemény föl villanó jelét.

Ha egy nő jelezni akarja, hogy elcsábítható, nem feltétlenül kell hajlandóságot mutatnia a megerőszkolásra, és ne várjuk tőle a vereség, az alulmaradás jeleit sem, hanem egyszerűen csak az elgyengülés jeleit, amelyek minden egyedi esetben csak ezt jelenthetik: megengedem, hogy elcsábíts.

Ennyiben a férfi továbbra sem független a nőtől: az elgyöngülés ezen apró, ibolyántúli jele nélkül még meg sem kísérelhető a csábítás. Talán a lesütött szem ez a jel, a szűzies viselkedés a leheletfinom utalás. A csábításra ösztönzés mindig a látszólagos szendergés ébresztésére sarkall.

A hétköznapi tapasztalás úgy hull, akár a hó. Anyagtalanul, kristályosan, mikroszkopikusan betakar minden egyenetlenséget. Elnyeli a hangokat, a gondolatok, események visszhangjait, néha elsöpri a hirtelen élénkséggel föltámadó szél és belső fényt bocsát ki, gonosz fluoreszkáló világosságban fürdetve az alkonyi homály bizonytalan formáit. Látni az idő havazását, a behavazott gondolatokat, látni a sarkkörü hajnal csöndjének megvilágosodását, átadni magunkat a mindent eltakaró fehérség szédületének.

E feljegyzések kedvenc fantazmája: később, másutt olvassák őket, amikor én már nem leszek. Egyébiránt már mostantól úgy olvashatók, mint

a maradék élet kis műve. Minden gondolat az utolsó, minden bejegyzés a vég utolsó vonása, minden ötlet el is tűnik, mihelyt megjelenik, mint ez a bolygó, amely hajnalok és alkonyok sorából áll. Nem létező feltételes folytonosság számos parcellája, amely csak a halál után talál magára.

Ma az egyetlen szenvedély a szimultán életek sokaságának szenvedélye. Az életmódok, helyek, szerelmi modalitások anamorfózisának vagy metamorfózisának szenvedélye. Minden tárgy egyedi és képzeletünk kimerítésére pályázik. De nincs mit tenni: át kell térnünk egyikről a másikra. Értékes minden táj, de nincs mit tenni: változtatni kell őket, és ma az igazi érték az interkontinentális repülésben van, amely egyesíti őket. Az igazi érték az egyik életről a másikra való áttérésben rejlik, nem pedig abban, hogy egyetlen életünkben haljunk meg.

Szemünk netán csak afféle fényérzékeny lemez, amelyet halálunk után eltávolítanak és másutt hívnak elő, majd élettörténetként valami pokolbéli mozi vásznára vetítik, vagy mikrofilmként a csillagközi űrbe küldik.

Egyetlenegy dolog óv meg minket a változástól: a száműzetés. Az irrealitásban vagy a világ másik végén, a melankóliában vagy Délen – a száműzetés csodálatos és kényelmes.

Csak a száműzötteknek van hazájuk. Olyanokat is ismerek, akik csak 10 000 kilométerre vannak igazán közel hazájukhoz, miután saját testvéreik üzték el őket. A többiek nomádok, akik tulajdon árnyékuk után futnak a kultúra sivatagában.

John normálisan nő, csak nem beszél, szülei nem csekély keserűségére. Úgy tizenhat éves korában egyszer csak mégis megszólal, a délutáni tea idején: „Egy kis cukrot kérek.” Mire édesanyja csodálattal: „De John, hát eddig miért nem mondtál semmit?”

– Eddig minden rendben volt.

Ha minden tökéletes, akkor fölösleges a nyelv. Így van ez az állatoknál is. Ha egy nap majd beszélni kezdenek, akkor azért teszik, mert akkorra a világ számukra elveszítette tökéletességét.

Ha a parapszichológiai vagy földöntúli jelenségek igazak, vagy egyszerűen kézzelfoghatók lennének, azon nyomban teljes hévvel kellene a hívükül szegődnünk. Szinte érthetetlen volna, hogy akár egyetlen másodpercet is fecsérünk egyéb dolgokra. Ám ugyanez érvényes a tudományra is. Ha a tudomány az, ami, és az igazság az, aminek állítják, akkor megér-

demlik a föltétlen szenvedélyes csodálatot. Ám erről szó sincs. Nemhogy a tömegek, de még a tudósok sem szegődnek a tudomány túlzottan lelkes hívéül. Csak viszonylagos szenvedélyt érzünk az igazság iránt, amolyan hanyag, nemtörődöm kötődést, mint az irracionális jelenségek iránt. Csak a tudomány érvényének *fölfüggesztése* ébreszthet hirtelen érdeklődést, de ez a felfüggesztés szenvedélye. Ma ennek az az oka, hogy még a tudósok is elismerik: a tudomány nem jelent kiutat.

Mi, az élők, sohasem vagyunk mezítelenek – a tekintet, a hang már ékszerek. Csak a szégyenben vagyunk mezítelenek, amikor nem működik a nyelv. Meg a halálban, amely a legnagyobb sértés. A holtak sem indulnak soha mezítelenül leghosszabb álmuk felé. A nő sem alszik soha mezítelenül – mindig van rajta valami ékszer, festék, krém, az alvás szakadéka ellen védelemül szolgáló ékítmény.

A fák közönye történelmi pillanatban. Az álmok közönye az interpretációval szemben. A nép közönye saját diadalával szemben. A test közönye a forradalommal szemben. Az arcok azonosságának metafizikai fölfénylése a forradalom másnapján. A vonások nem változtak. Valami heves, látványos fölfénylést várnánk és tessék, mintha az ember a saját hűgával feküdne le, mindez semmit sem változtat az életen.

A legkülönfélébb iskolák és ízlések gyűlöleteinek, cinkosságainak, vetélkedéseinek összefonódása teszi, hogy az intellektuális világ minden atomja, amely világ egyébiránt a túlzott figyelem homlokterében és rossz lelkiismeretben él, elsősorban önmagát kedveli, és megveti az összes többit. Mérhetetlen ellenségeskedés uralkodik itt, mintha ezer meg ezer egymásba gabalyodott mérges kígyó nyüzsögne közlekedőedényekben. E mikrotársadalom ékítménye a másik szétszaggatása és az intellektuális szentélybe való belépés próbatétele a gyűlölködésre és kizárólagosságra kötött szerződés. Provinciális szenvedély, amelynek hitványságát még csak fokozza kifejezőeszközeinek finomsága. Csodálatos paradoxon marad, hogy a szépség és igazság zavarba ejtő effektusai is tapasztalhatók itt, az emberi kapcsolatoknak e trágyadombján, amely paradoxon a perverz effektusok vagy az erény cselvetéseinek számlájára írandó.

A nagy rakás információ mögött alig látszik, mi történik az aktualitás égén. De mi történik a nem aktuális égen? Itt nincs kritikai distancia, itt csak vegytiszta distancia van. Ez már nem állít elő ellenvetéseket az esz-közökkel és a célokkal szemben, hanem létrehozza az okok elpusztításá-

nak effektusát. A tiszta distancia visszahúzódik az objektumtól a radikális objektivitásba. Új szenvedélyek bukkannak napvilágra, amelyek csúcán a humor, az objektív véletlen, a csillagászati bonyolultság, a bűvölet, az allegória, az ellipszis, a közöny és a türelmetlenség szenvedélye tündököl.

Siettetni a halált. Az állati mozdulatlaná dermedéstől az első keresztények messianisztikus görcseiig, akik belefáradtak a mennyek ígéréetének kivárásába, és a saját halálukkal akarták siettetni az Eljövetelet.

Ugyanaz az ígélet rejlik bármely öngyilkosság vagy haláleset mögött: megannyi csalás, hogy Istent a vég siettetésére csábítsák. Csapdát kell állítani, hogy eltereljék Isten figyelmét a történelemtől. Az eretnekek tökéletes eszközt találtak föl a célra, hogy Istentől megvonják a várakoztatás eszközét, és közvetlen felelősség elé állítsák.

A terrorizmus sem tesz egyebet: közvetlen tett útján próbálja csapdába ejteni a hatalmat, nem várja meg a történelem végét. A vég eksztatikus pozíciójába helyezkedik, remélve, hogy így hozza létre az Utolsó Ítélet körülményeit. Erről szó sincs, de a kihívás csodálatos.

Nincs-e ennek a követelménynek valami derengő fénye a mai világra nehezedő katasztrófa globális fantazmájában? A feladatok erőszakos megoldásának követelménye, ahelyett, hogy hagynának mindent valami hiperrealitásba száguldani? Ha a homályosan látott célok elsiklanak előlünk, ha világos, hogy az üzenetnek sohasem lesz elég ideje ahhoz, hogy elérje a történelem végét, mert e vég időközben már bekövetkezett (még mindig Kafka Messiásának története ez: túl késő, mindig túl késő), akkor sietessük a halált, sietessük a Messiás eljöveteletét, hamisítsuk meg a dolgokat, gyorsítsuk föl az idő múlását. A beteljesülés türelmetlenségében az ígélet, mint titkos intuíció, mindenképpen szintén hamis és ördögi.

Nagyon féltém a Barcelonából hazafelé tartó repülőn, amely tele volt a Baleári-szigetektől származó idős emberekkel. Sok öreg hölgynek ez volt életében az első repülőútja, kicsit mintha Lourdes-ba mentek volna – és köztudomású, hogy az ilyen repülőök zuhannak le általában.

Karattyolásuk, fecsegésük, ostoba civakodásuk, mélységes csalódottságuk a katasztrófa előérzetét váltotta ki belőlem, ahogyan a butaság közelsége majdnem mindig.

Valamely kapatos társaság idegekre menő zsvivajgása mindig sértés a magasztos díszlettel szemben, különösen ha repülőről nézzük. Tiszteletlenségük a sztratoszferikus, lassú és szuperszonikus siklás iránt – valószínűleg ez a legszebb metafora haladásunk sebességét illetően –, elemzésünk természetfölötti hasznosítása iránt (őseink számára a transzcendencia

a hegységben volt, számunkra a repülés folytonosságában, a vízszintesen haladó függőlegességben, a mozgó magasságban), buta közönyük mindezzel szemben valahogy az isteni büntetést hívta ki maga ellen, és én merőn bámultam ki a repülő apró, kerek ablakán, hogy Istent eltérítsem bosszuló szándékától.

Divatjamúlt archaikus, közönyös szellemiség. Mindebben finom tagadást érzek, mintha minden egyéb méltatlan volna, minden ítélet tagadását. Ezt a formát már gyermekkorom, ifjúkorom óta merevnek, gyávának, felszínesnek, felelőtlennek, műveletlennek és nem kívánatosnak érzem.

Ragaszkodtam-e valaha is ilyen könyvekhez? Megmozdult-e bennem akár szikrányi érzés efféle nők iránt? Volt-e kedvem valaha is fölfedezni ilyen országokat?

Csak a dolgok embertelensége hatott meg, de ezt képtelen voltam átvenni a saját életembe. Ezt a megítélést olvastam ki az események, az arcok melankóliája, a vállalkozások hívsága és fölöslegessége tonalitásának görbületéből. Még csodálkozom a tükrön, amelyet másoknak tudunk tartani, a szerelmes vagy ironikus képen, ahogyan időnként megjelenünk egymás tükrében.

Álmomban láttam a szolgaság arcát. Tompa tekintetű, mélykék szemű nő. Két mellbimbója nem egyforma. Mindig van egy mosolya a legszegényebb embereknek, és finoman vonszolja magát a végtelen felé.

A világvége botránya nem következik be, mivel a létezést már megítélték és jóvátehetetlennek találták. Eszerint a világot végérvényesnek, az ítéletet immanensnek, az igazságtalanságot pedig megfellebbezhetetlennek kell tekintenünk. Mindennek semmi köze a dolgok természetes menetéhez, hanem csak az állati etikához, amely átítatja az emberi lény útvesztőszerű zsigereit és azt akarja, hogy az igazságot válasszák el az igazságtalantól, a jót a rossztól, és végre győzzön a legigazabb, a leghülyebb és a legszentimentálisabb rend.

Márpedig fölösleges várni. Diadalmaskodjanak csak mindenütt a leghülyebb dolgok. Pontosan ez az Utolsó Ítélet.

Mindezek a szegény, szánalmas öregek, akik végre megszabadulva a nemiségtől és a munkától, azt remélték, kicsit kipihenik magukat az élet iránti közönyben és a közeledő halál bűvöletében, ami egyébiránt a rohamos öregedés legbiztosabb módja. De nem adatik meg számukra az átmenetnek e megkönnyebbülése, nem, mert mindvégig üldözik őket vágyaik

ébredésével (kívánjatok valamit, élvezétek az életet, soha sincs késő!), a további elbutítással, (színház, mozi, filmklubok, „szabad” viták, jóga, XVI. századi zene) – szóval mindent elkövetnek annak érdekében, hogy tökéletesen elbutulva haljanak meg.

Vigasztaló jelek: a győzelemtől való félelem után, amely a sportolót megakadályozza a sikerben, a hatalomtól, a hatalom gyakorlásától való félelem után, amelynek még a politikai osztály is számos jelét mutatja, az esélytelen versenyző szerepébe pottyanva elérkezik a tudás hanyatlása. E lúdtalpas bálvány a célba érve reszket a saját árnyékától is.

Az álom továbbra is a leghevesebb szenvedélyeket lépteti színre, míg a valóságos élet nem nagyon ismeri őket. Az álom talán friss, időtlen energiatartalék az élet fázisainak hátterében (és netán a halálon túl is folytatódik), vagy csupán egy megfáradt vágy friss hallucinációja? Másként szólva: két életvonalunk van; az egyik nem biológiai, az időtlen ifjúságé, ezt éljük át álmainkban, a másik a szerves életé és halálé, a tartamé és az emlékezésé, amellyel fakó és halálos létünket azonosítjuk? Semmilyen összefüggés nem volna e két alapvető szekvencia között? Vagy az első csak a másik kivetülése, lázálomszerű beszéde, amint a pszichoanalízis véli?

Az első hipotézis felé hajlok: két tökéletesen eredendő és egymástól független létünk van (de nem pszichológiai megkettőződésről van szó). Lehetetlen, hogy bármelyik interpretálni tudná a másikat. Ezért fölösleges a pszichoanalízis.

A test és a gondolkodás között van kölcsönhatás. Minél gyöngébb a test, minél inkább eluralkodik rajta a szerves nyomorúság vagy az egészségézet kopása, annál szabadabban és kalandosabban szárnyal a gondolkodás. Neki is megvan a maga időtlen fiatalsága, amelynek semmi köze az ifjúkorhoz. A gondolkodás nem egészségből és vitalitásból él, hanem világosságból és gögből, és a testi gyöngesség ösztönzi ezt a világosságot és gögöt.

A könyvnek úgy kell törtrészeire bomlania, ahogyan a sokkhelyzetek sokszorozódnak meg. Úgy kell töredékesednie, ahogy a hologram hasad szilánkokra. Úgy kell összetekerednie, ahogy a kígyó tekeredik az ég dombjaira. Minden stílust szét kell zúznia. Meg kell semmisülnie az olvasásban. Nevetnie kell álmában. Forognia kell sírjában.

Ha van olyan faj, amelyből még a gyermekekénél is inkább vértanút csináltak, akkor ez a játékszereké, amellyel a gyerekek hallatlan nemtörődömséggel bánnak. (Mikor lesz már oltalmazó alapítvány kegyetlenül bántalmazott, vértanú tárgyak számára?) A játékok a hosszú lánc utolsó szemét jelentik, ahol a kegyetlen istenségek érintkeznek engesztelő áldozataikkal, az urak rabszolgáikkal, a felnőttek a gyermekekkel, a gyermekek pedig játékszereikkel, a zsarnoki uralom azon körülményei között, amely a lényeket egymással összeköti. Sőt ez az egyetlen erős szimbolikus láncolat, amelynek segítségével egy magasabb hatalom önkényének áldozata tovább adja az önkényt egy alacsonyabb fajnak, és e sorozat egy tehetetlen tárgyon végződik, mint a játékszerek és mindenható entitásból indul ki, mint az álcázott istenségek, akiket minden bizonnyal az emberek találtak föl, hogy igazolják ezt az egész nyomorúságos láncolatot.

Végül mindent a mentálhigiénia kedvéért teszünk. A mentálhigiénia szerint gondolkodunk, hogy megőrizzük az intellektuális formát. Mentálhigiéniai alapon élünk nemi életet, hogy megőrizzük a szexuális formát. Mentálhigiéniai alapon élünk a társadalomban, hogy a hasznára lehessünk. Minden tevékenységünk e célszerűség mentén sorakozik fel. A modern lény elavultságra ítéltetett, akár a hadianyag, mégis állandóan működőképesnek kell lennie. Miért? Semmiért. A termelés rendszere talán nem ugyancsak terjedelmes szerkezet, amelyet a munkások mentálhigiéniájáért működtetnek?

Mindkét nembéli ülepek bőrét tanulmányozni az erős nemi inger feszült állapotában nagyszerű kutatási téma lenne a terméketlen és funkcionális jövőben.

A hatalom és a döntés embereivel való érintkezés továbbra is leírhatatlan ellenérzést vált ki. Mintha az ürülékkel, a testet öltött ürülék formájával, valami megnevezhetetlen anyaggal érintkeznénk, és először is azt kérdezzük, miből van és honnan származik történetileg szent jellege? Honnan származik a politikustól való undor érzése? Talán abból az érzésből, hogy mesterségesen vetettek alá minket a sajátunkénál sokkal ostobább akarataknak, és ezért funkciója eleve méltatlan? Hogyan képes a döntési funkció egyszerűsítés nélkül hatni a szellemi mechanizmusokra?

A politikai karizma nem feltétlenül a tiszta tárgyból áradó ellenállhatatlan erő kegyelmi karizmája, mint amely egy nőtől származik, hanem nem „kegyelemteljes” akarat, amely dicsfényt és erejét az önként vállalt szolgálásból meríti. Ez pedig igaz minden intézményre: a katonai, egyhá-

zi, orvosi és mostanában a pszichoanalitikai intézményre is, de különösen igaz a politika intézményére, amely az akarat minden gyöngeségének legnyilvánvalóbb hallucinációja.

A hatalom embereinek léte mindenféleképpen igazolható, mégis igaz, hogy ártalmas e tárgy, mert megbocsáthatatlan, ami igazolja.

Gyerekes kétségbeesés: az a nő, akivel álomban találkoztam, szenvedélyesen szerettem és akinek megadtam a címemet – de mindjárt rá is jöttem, hogy hamis címet adtam meg és már éreztem is, hogy semmi esélye, hogy rám találjon sem az álomban, sem pedig a való életben. De akkor miért, miért adtam hamis címet neki? És még ébredés után is egész nap nehéz volt a szívem.

Amikor a jég összeáll, minden ürülék a felszínre jön. Hasonlóképpen: amikor a dialektika megfagyott, azt láttuk, hogy a dialektika minden szent ürüléke a felszínre emelkedik. Amikor a jövő, sőt a jelen megfagy, a felszínen látjuk majd a múlt minden ürülékét.

Mindannak fölöslegességét, ami a médiából jön, annak a ténynek a lehetetlensége vezényli, hogy üresen maradjon ez a színtér. Zene, sportok, fények, reklám, információ, film, bemondónő... – a képernyő megtöltésének nincs alternatívája – ha csak nem a megfellebbezhetetlen úr. Visszatértünk a bizánci korbá, amikor a bálványimádás képek sokaságával leplezte aényt, hogy Isten már nem létezik. A legkisebb műszaki hiba, a bemondónő legapróbb hibája azért megy eseményszámba, mert föltárja az úr mélységét, amely e kémlelőablakon át leselkedik ránk.

Megszűntek már a nagy gyilkos járványok. Egyetlenegy helyettesíti valamennyit: az emberi lények sokasodása. A túlnépesedés amolyan lassú és ellenállhatatlan járvány, a pestis és a kolera fordítottja. Remélhető csupán, hogy magától megszűnik, ha már jóllakott az élőkkel, ahogy a pestis szűnt meg hajdan, amikor már jóllakott a hullákkal. A szabályozásnak ugyanaz a reflexe működne az élet túltengésével szemben, mint amelyik valaha a halál túltengésével szemben működött? Csak az élet túltengése sokkal halálosabb.

A felhők intenzív élete a földkerekség egyik legszebb látványa. Hülye tulajdonságuk viszont, hogy állandóan követik a széljárást. De megbízhatatlanok. Itt a partvidéken megesik, hogy szembefordulnak a széllel, amely nem tudja őket megállítani, sem megakadályozni abban, hogy megfellebbezhetetlenül beárnyékolják a vidéket és a tengert.

Nem csupán páraburkolatot jelentenek, hanem védik is a bolygót megzűravaros nyúlványait. Belőlük jönnek a viharok, az esők, az árnyék és a lelkifurdalás. Repülőőről nézve hófehérek, taszigálják egymást, akár a jéghegyek, összeolvadnak, és csak légköri a rendeltetésük. Erős elektromos töltésükön kívül figyelemre méltó még e mozgó tömegek tékozló fölöslegessége.

Az a társadalom, amely megengedi, hogy valamely ocsmány esemény megszülessen a pöcegödreből és növekedjék a felszínén, olyan, mint az az ember, aki nem reagál rá, hogy légy mászik az arcán vagy nyál csurog a szájából. Epilepsziás vagy halott.

A test napról napra nehezebb, napról napra sűrűbb lesz, szinte észrevehetetlenül, alig változtat a súlyán s a formáján, így telik meg halálos súllyal, amely hozzáadódik az élethez szükséges terheléshez. Mintha elhagyná a rugalmasság, hogy átadja helyét a gravitációnak. Távolodik a tánctól, és közeledik a tömeghez. Távolodik az eredendő mozgástól, és közeledik a halálhoz.

Bizonyos értelemben a gyermek valóban a faj folytatása. Egyéb értelemben azonban a faj biológiai hulladéka. Minél inkább előrehaladunk a változás, a genetikai újítás és a divat rendjében, minden nemzedéknek annál irreálisabb gyermeket szülni és szerves növekedését biztosítani. Ennek az eseménynek a naivitása, lassúsága nem áll arányban tapasztalatainkkal.

„A jelek nem a véletlenből születtek”: ez a reklámszöveg jelent meg falainkon. Azt akarja mondani, hogy a jelek az engedelmesség szükség-szerűségéből születtek? Nélkülük minden csak zavaros és önkényes játék lenne? A valóság tehát a véletlen műve? A jelek a társadalmi élet végzettségét vagy egyszerű szükségességét jelentik? Ez a rejtélyes kis mondat valóban fölvet néhány kérdést. De érdemes-e felelni rájuk?

Mindig ugyanaz az álom. Nyugodt tengerparton néhány másodpercre (a lenyugvó nap járásához hasonló sebességgel) mesébe illő vihar jelei. Az ernyedte tengert hirtelen élénk fény világítja meg, nagy jégfelhők gomolyognak, hatalmas hullám közeledik, amely tragikus magasságban megdermed, mielőtt lecsapna az ember világára. Ezúttal elhalt a homokos parton. De legtöbbször halálos csöndben elborítja a várost.

Az öregedés nem bizonyos biológiai esedékesség közeledése. Hanem az egyre hosszabb spirál, amely elválaszt minket ifjúságunk fizikai és intellektuális elevenségétől. Egy nap a spirál görbülete annyira kitágul, hogy a visszaútnak már semmi esélye. Az élet tetőpontja belevész a térbe. Ugyanakkor a hajdani örömök visszhangja már távolabbról hallatszik. Az öröm öröme elmosódik. Már csak a nosztalgiában élnek a dolgok, és visszhangjuk egy tovatűnt élet visszhangja lesz. Ez az öregkor kezdete.

Bizonyos rendszerek fönntartják maguknak az erőszak monopóliumát. A szocialisták viszont a morális komikumot tartják fönnt maguknak. Ezért elég nehéz gúnyolódni rajtuk. Viszont dicsekvésre sincs okuk, mert az embereknek valószínűleg azon nincs kedvük nevetni, ami már idők homályába vész, és visszavonhatatlanul a múlté. Márpedig sehol sincs megírva, hogy a hatalom kisajátít magának egy funkciót, a nevetségesség funkcióját, amely általában a közerkölcs állapotával függ össze, és amelynek útján a közvélemény döntő mértékben kialakul.

A hatalmat mindenütt látni kell, hogy azt az illúziót kelthesse: lát. Ez hamis. Nem lát semmit. Olyan, akár a peep-show-ba zárt nő. A hatalmat foncsor nélküli tükör választja el a társadalomtól. Lassan forog, lassan vetkőzik, a legsikamlósabb testtartásokat veszi föl, nem gyanítva, hogy a másik kukkolja, és titkon maszturbál.

Nietzsche Isten *halálával* tusázik, nekünk viszont már csak a politika, a történelem *elbunyítással* van dolgunk. Ez a haláleset patetikus formát ölthet (68. május), de minden bizonyjal utoljára akkor. Hatvannyolc májusa az események hosszú folyamatát avatja föl. Akik nem éltek meg, soha sem fogják megérteni, mi történik ma, fölhígított formában, ahogy mindazok, akik nem éltek meg Isten halálát, mit sem érthetnek az értékek lábadozásából.

Forrás: *Cool Memories, I.* Éditions Galilée, Paris, 1987